

LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI ERÄIDEN MAA- JA PUUTARHATALOUESTA PERÄISIN OLEVIENT PÄÄSTÖJEN RAJOITTAMISESTA

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry esittää pyydettyä lausuntona luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta seuraavaa.

Yleistä

Ympäristöministeriö asetti 28.10.2011 nitraattiasetuksen uudistamistyöryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ympäristöministeriölle ehdotus uudistetusta nitraattiasetuksesta. Työryhmän asettamiskirjeen mukaan asetuksen tulee olla tulkinnallisesti selkeä ja siinä tulee ottaa huomioon Euroopan yhteisön komissiolta saatu palaute. MTK jätti luonnokseen yksityiskohtaisen eriävän mielipiteen 28.6.2013. Tämän lausunnon lisäksi pyydämme huomioimaan eriävässä mielipiteessä esittämämme asiat.

Asetusluonnos on nykyistä asetusta (931/2000) laaja-alaisempi, sillä se sisältää fosforin ja orgaanisten valmisteiden käyttöä ja varastointia sekä ammoniakkipäästöjen rajoittamista koskevia osia. Lisäksi aikaisempia suosituksia on nostettu sitoviksi säädöksiksi sekä eläinsuojien ja rakennelmien sijoittamisesta on säädelty huomattavasti aiempaa tarkemmin. MTK:n näkemyksen mukaan työryhmä on ylittänyt toimivaltansa ehdottaessaan laajempaa asetuskokonaisuutta säädettäväksi.

Muistioluonnoksen mukaan soveltamisalan laajennus voitaisiin antaa ympäristönsuojelulain 12 §:n nojalla. Ympäristönsuojelulain 12 §:n perusteella säädettävien ympäristönsuojeluvaatimusten tason tulee hallituksen esityksen (HE 100/2009 vp) mukaan vastata samaa tasoa, jota laissa edellytetään ympäristöluvanvaraisilta laitoksilta. Nyt lausunnolla olevassa asetusalunnoksessa ehdotetaan kuitenkin useita tiukennuksia olemassa olevaan lainsäädäntöön nähden, kuten lantalan kattaminen ja lannan levityksen rajoitukset.

Asetuksen ja muistion yleiset puutteet

Voimassa olevaa nitraattiasetusta on pidetty vaikeaselkoisena, joten uudesta asetuksesta on pyritty tekemään entistä selkeämpi. Työ on tämän osalta kuitenkin kesken. Erityisesti lannan varastointia ja levitystä sekä ravinnemääriä koskevat kohdat vaativat vielä selkeyttämistä.

Muistioluonnoksessa kuvataan asetuksen taustaa ja sisältöä. Muistio vaatii muutoksia ja tarkennuksia, sillä se sisältää kohtia, jotka tiukentavat asetuksen sisältöä huomattavasti käytännön toteutuksen näkökulmasta katsottuna (mm. lietteen sijoitusvyvyys 10 cm, kelluva kate). Muistiossa on myös viitattu tutkimuksiin ilman lähdetietoja, jolloin niiden soveltuvuutta perusteluksi ei voi tarkistaa. Myöskään komissiolta saatua palautetta ei ole esitelty muistiossa, jolloin muilla kuin työryhmän jäsenillä ei ole tietoa saadusta palautteesta, joka tulee ottaa uudessa asetuksessa huomioon.

Muistion suurin heikkous on puutteellinen kustannus- ja ympäristövaikutusten analyysi. Esitetyistä muutoksista aiheutuu kustannuksia niin viljelijälle kuin hallinnollekin. Kustannuksista on ylimalkaisesti mainittu vain lantalan koon kasvamisesta ja kattamisesta aiheutuvat kustannukset. Viljelijälle syntyy suoria kustannuksia myös mm. lannan levitystä koskevien säädösten johdosta. Lisäksi kiristykset voivat alentaa ympäristökorvauksen euromääräistä tasoa sekä rajoittaa tuettavien toimenpiteiden määrää tai alueita, joilla tukia voidaan maksaa. Myös muutosten aiheuttamat sosiaaliset vaikutukset tulee arvioida.

Hallinnolle todetaan tulevan lisää kuluja valvonnasta johtuen, mutta sen suuruudesta ei ole mainintaa. Muistiossa olisi hyvä myös kuvata, miten valvonta käytännössä pystytään toteuttamaan. Asetusehdotuksessa on useita kohtia, joiden valvonta on erittäin hankalaa. Säädösten tulee olla niin selkeitä, että niiden noudattaminen ja valvonta ovat yksiselitteisiä, jolloin välttyään turhilta valitus- ja oikeusprosesseilta.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa ei ole esitetty arvioita, kuinka paljon esitetyt toimet vähentävät kuormitusta tai niiden riskiä. Muistiossa tulisi esittää tärkeimmille toimille kustannus-hyötyanalyysi. Maatalouden kannattavuutta ei saa tarpeettomasti heikentää.

Muistiolounnos tulee vielä käsitellä asetuksen valmisteluryhmässä.

Lisäksi muistutamme, että on erittäin tärkeää kirjata uuteen ympäristönsuojelulakiin poikkeamismahdollisuus nitraattiasetuksen ehdoista silloin, kun viljelijästä riippumattomista ylivoimaisista esteistä johtuen määräysten noudattaminen on mahdotonta.

Asetuksen tarkoitus ja soveltaminen

Asetuksen tulee kohdistua vain typpipäästöihin ja sillä tulee säätää vain nitraattidirektiivissä pakolliset asiat. Nitraattidirektiivi on niin sanottu minimidirektiivi, eikä Suomella ole velvollisuuksia eikä perusteita antaa huomattavasti laajempaa kansallista sääntelyä.

Lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden varastointi ja levitys

Suomessa pyritään edistämään ravinteiden kierrätystä. Asetuksessa on kuitenkin kohtia, joilla ravinteiden kierrätystä vaikeutetaan. Näitä ovat mm. varastointia ja levitystä koskevat säädökset.

Asetuksessa eikä sen perustelumuistiossa ole tarpeen ottaa kantaa siihen, tuleeko ympäristölupaharkinnassa asettaa lantalalle rakenteellisia vaatimuksia vaan se tapahtuu YSL:n kautta.

Kuivalannan varastointi aumassa tulee olla mahdollista läpi vuoden, sillä esimerkiksi eläintauteja tai muita poikkeustilanteita voi esiintyä milloin tahansa. Lisäksi aumavarastoinnista tulee poistaa hankalasti todennettavissa oleva tarkka kuiva-ainepitoisuutta koskeva määräys. Ympäristön kannalta ratkaisevaa on kuitenkin riittävä valumien estäminen, joka tulee tehdä sitä huolellisemmin, mitä kosteammasta materiaalista on kyse.

Lantavarastoille on esitetty uudet ohjetilavuudet, joiden laskentaperusteita ei ole esitetty. Tämän johdosta tilavuusvaatimuksia on vaikea arvioida, ja lisäksi luettelosta puuttuu yleisesti käytössä olevia lantatyyppejä (esim. hevosen ja kanan kuivalanta), jotka sinne on syytä lisätä. Lantalaa koskevissa vaatimuksissa tulee huomioida eläinkohtaiset erot lannan laadussa ja mahdollisissa haittavaikutuksissa.

Lausuntopyynnössä todetaan, että maatalouden ympäristökorvausjärjestelmään on ehdotettu tukea lannan kasvukauden aikaiseen levitykseen ja lietelannan sijoittamiseen peltoon. Mikäli asetuksessa annetaan tiukkoja levitystä koskevia rajoituksia, ei ympäristökorvausten maksamiselle ole kuitenkaan enää edellytyksiä. Tämä heikentää osaltaan tilojen taloudellista tilannetta. Lisäksi on muistettava, että kaikki eläimiä pitävät tilat eivät ole maatalouden tukien piirissä, jolloin esimerkiksi lantalan kattamiseen ei voi saada investointitukea.

Lannoitteiden käyttö

Asetusluonnoksessa todetaan, että lannoitteet on levitettävä pellolle siten, että valumia vesiin ei tapahdu eikä pohjamaan tiivistymisvaaraa ole. Muotoilu on liian ehdoton, sillä peltoviljelyssä on aina ravinteiden huuhtoutumisen ja tiivistymisen riski, vaikka toiminta olisi parhaiden käytäntöjen mukaista. Lause tulee olla muodossa ”Lannoitteet on levitettävä pellolle tasaisesti siten, että valumat vesiin estetään mahdollisimman tehokkaasti ja vältetään pohjamaan tiivistymistä.”

Luonnoksen mukaan lannan ja lannoitevalmisteiden levittäminen pellolle on kielletty 1.11. - 31.3. Direktiivin ajanjakson määrittämisen tulkinta tulee tutkia ja mahdollisuus levitysolosuhteiden vahvempaan huomioon ottamiseen selvittää. Vesiensuojelun ja käytännön toiminnan kannalta lause ”Niitä ei saa koskaan levittää lumipeitteeseen tai routaantuneeseen eikä veden kyllästämään maahan.” on päivämäärärajotusta toimivampi ja hyödyllisempi. Toissijaisesti ajanjaksoa tulee muuttaa siten, että levityskielto on voimassa 1.12. - 31.3. Lannan ja orgaanisten lannoitteiden käyttö nurmen pintaan tulee olla sallittua nykyiseen takarajaan eli 15.9. asti. Lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden muokkaus tulee olla mahdollista kylvölannoittimeen liitetyllä muokkaimella.

Kaltevien peltojen osalta kannatamme maa- ja metsätalousministeriön eriävässä mielipiteessään esittämää muotoilua lisätynä orgaanisilla lannoitevalmisteita koskevalla maininnalla: typpilannoitus on kielletty 3 metriä lähempänä vesistöä, seuraavalla 5 metrillä saa levittää typpilannoitteita vain sijoittamalla, jos kaltevuus on yli 2 %, ja lannan sekä orgaanisten lannoitevalmisteiden pintalevitys on kielletty pelloilla, joiden keskimääräinen kaltevuus ylittää 10 %. Tämä helpottaa niin toimenpiteen toteutusta kuin sen valvontaa.

Lannan multaamiselle tulee olla kaikilla lohkoilla yhtenäinen 24 tunnin aikaraja.

Luonnoksen mukaan talousveden hankintaan käytettävien kaivojen ja lähteiden ympärille on jätettävä vähintään 30 - 100 metrin levyinen vyöhyke, jota ei lannoiteta lannalla eikä orgaanisilla lannoitevalmisteilla. Tarvittava leveys tulee harkita uudelleen, sillä 30 m vaatimuskin tarkoittaa 0,3 ha:n suoja-aluetta.

Typpilannoitemäärät

Typpilannoitus perustuu tilalla saavutettuihin satotasoihin. Sallitun lannoituksen tulee olla riittävä, jotta myös laadukkaiden ja korkeiden sekä tehokkaasti tyypeä ja muita ravinteita hyödyntävien satojen tuottaminen on mahdollista. Lisäksi määrien tulee ylittää selvästi tulevan ohjelmakauden ympäristökorvausluonnoksessa esitetyt typpilannoitusmäärät kaikissa tilanteissa (satotasot, pohjavesialueet, kerääjäkasvin käyttö).

Syksyllä 1.9. jälkeen lannassa ja orgaanisissa lannoitevalmisteissa levitettävän liukoisen tyyppimääräksi on esitetty maksimissaan 30 kg/ha. Levitysmäärän tulee olla 40 kg/ha ja myös syysviljoille sallittu syksyinen typpilannoitusmäärä tulee nostaa vastaamaan tätä määrää. Näin vältetään maan rakenteelle haitallisen peltoliikenteen sekä levitysalatarpeen ja työmäärän kohtuutonta lisääntymistä. Pohjavesialueille esitetyn erillisen rajoituksen (-10 kg liuk-N/ha) merkitys on kyseenalainen.

Lannan ravinnepitoisuuksina tulee saada käyttää joko taulukkoarvoja tai lannasta tehdyn analyysin tuloksia. Taulukkoarvoja tulee tarkentaa kuiva- ja kuivikelannan osalta.

Voimaantulo ja siirtymäsäädökset

Asetuksen tulee tulla voimaan vasta vuonna 2015, jolloin asetukseen liittyvä viljelijöiden opastus ja täydentävien ehtojen valvonta voidaan sovittaa yhteen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen kanssa. Mitään vaatimuksia ei myöskään voida kohdistaa laajennusrakennushankkeisiin.

Lopuksi

MTK vaatii, että asian käsittelyä jatketaan sidosryhmien kanssa, siten että myös asetuksen käytännön toteutusta koskevat näkemykset tulevat nykyistä paremmin huomioon otetuiksi. Kysymykset, jotka ylittävät työryhmän toimivallan tai ovat ristiriidassa valtuussäännösten tai perustuslain kanssa, täytyy jättää säätämättä. Eläinsuojien ja rakennelmien sijoittamiskysymys tulisi siirtää YSL:n kokonaisuudistukseen projekti nro 6 pohdittavaksi. Asetuksesta tulee pyytää lausunto myös oikeusministeriöstä.

Helsingissä 2. syyskuuta 2013

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK RY

Antti Sahi
toiminnanjohtaja

Airi Kulmala
projektikoordinaattori